

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Pěstounská péče jako forma náhradní rodinné péče

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. et Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracovala:
Sylva Vlašicová

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Pěstounská péče jako forma náhradní rodinné péče“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce. Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Hlohovci 2. dubna 2010

.....
Sylva Vlašicová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. et Mgr. Zdeňce Vaňkové za obětavý přístup a za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat mému manželovi a dětem za trpělivost a morální podporu, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce.

Sylva Vlašicová

OBSAH

ÚVOD	2
1. Náhradní rodinná péče	3
1.1 Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče	3
1.2 Osvojení	4
1.3 Poručenství	6
2. Pěstounská péče	7
2.1 Vznik pěstounské péče	7
2.2 Právní úprava pěstounské péče	8
2.3 Možnosti pěstounské péče	11
2.4 Hostitelská péče	12
2.5 Děti vhodné pro umístění do pěstounské péče	13
2.6 Základní psychické potřeby dítěte	14
3. Zprostředkování náhradní rodinné péče	15
3.1 Činnost orgánů SPOD při zprostředkování	16
3.2 Proces zprostředkování	18
3.3 Přerušení zprostředkování	20
3.4 Dítě v náhradní rodině	20
3.5 Nestátní organizace v náhradní rodinné péči	22
3.6 Národní akční plán	26
4. Případové studie	29
4.1 Respondenti	29
4.2 Případové studie	30
4.3 Shrnutí případových studií	37
ZÁVĚR	39
Resumé	40
Anotace	41
Seznam literatury	42
Seznam příloh	44

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce jsem si zvolila proto, že v současné době žije v České republice velké množství dětí mimo svou vlastní rodinu a vyrůstají buď v kojeneckých ústavech, nebo dětských domovech. A také proto, že veřejnost je o pěstounské péči málo informována. Dále jsem si dané téma zvolila také proto, že studuji obor sociální pedagogika, a tudíž bych mohla v této problematice využít poznatky a znalosti, které jsem získala tímto studiem.

Za zdravý a zdárný vývoj dítěte mají odpovědnost rodiče. Pokud nejsou ale schopni se o dítě starat, nejsou mu schopni zajistit vhodné podmínky k výchově, je dítě z prostředí této rodiny odebráno a umístěno do ústavní výchovy. Tato výchova ale nezajistí přirozené rodinné prostředí, a proto by těmto dětem mělo být umožněno vyrůstat v náhradní rodině. V současném systému náhradní rodinné péče v České republice se jedná především o osvojení a pěstounskou péči. Do pěstounské péče se dostávají děti, které nejsou „vhodné“ k osvojení především proto, že se jedná o děti s nepříznivým zdravotním stavem, o děti starší nebo o děti, které jsou vzhledem ke svému původu nežádané. A dále jsou to děti, u kterých rodiče odmítají udělit souhlas k osvojení. Pěstounská péče je státem zprostředkovaná, kontrolovaná a podporovaná forma náhradní výchovy v rodině.

Cílem mé bakalářské práce je přiblížit problematiku náhradní rodinné péče, popsat její jednotlivé formy, ale především přiblížit problematiku pěstounské péče a její proces zprostředkování. V praktické části jsou popsány názory konkrétních pěstounských rodin na současný systém pěstounské péče.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř kapitol. V prvních třech kapitolách jsem se snažila přiblížit všechny formy náhradní rodinné péče. U pěstounské péče jsem popsala historický vývoj, proces zprostředkování pěstounské péče a také úlohu nestátních organizací, které se zabývají pomocí pro pěstouny a jejich rodiny. Dále jsem zde stručně představila, jak bude probíhat transformace systému pro ohrožené děti prostřednictvím národního akčního plánu. Ve čtvrté kapitole jsou popsána setkání s jednotlivými pěstounskými rodinami, kterým jsem položila několik otázek, týkajících se především jejich názoru na systém pěstounské péče v České republice.

1. Náhradní rodinná péče

Jedním ze základních práv dítěte je právo mít svou rodinu, ve které bude šťastně vyrůstat. Ne vždy tomu však tak bývá. A právě v těchto situacích nastupuje náhradní výchova, a to buď ústavní výchova, nebo náhradní rodinná výchova (péče). Účelem náhradní rodinné péče je nahradit dětem chybějící péči rodičů péčí jiných fyzických osob. Jedná se především o takové děti, které nemohou z různých důvodů vyrůstat ve své vlastní biologické rodině. O umístění dítěte do náhradní výchovy rozhoduje soud, který musí vzít vždy v úvahu individuální situaci dítěte. Ze zákona o rodině vyplývá, že vždy má přednost péče rodinná před péčí ústavní. Nejčastějšími formami náhradní rodinné výchovy (péče) jsou: svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, osvojení, poručenství, pěstounská péče.¹

1.1 Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče je jeden z institutů náhradní rodinné péče. Tuto formu upravuje Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, v § 45.

Jeho důsledkem je omezení práv a povinností rodičů k nezletilému dítěti. Hlavním cílem této formy náhradní rodinné péče je zajistit dítěti osobní péči, kterou rodiče momentálně nejsou schopni zajistit. Osoba, které se dítě svěřuje do péče, musí se svěřením souhlasit. Další podmínkou je, že musí poskytovat záruku zdárné výchovy dítěte.²

Soud rozhoduje o svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče v případech, kdy rodiče nejsou momentálně schopni péči o dítě zajistit, ale zároveň existuje zájem na zachování vztahu mezi dítětem a jeho rodiči, neboť se jedná o přechodný stav a rodiče budou později schopni se o dítě znovu řádně starat. Pokud nelze předpokládat obnovení péče rodiče o dítě, soud zpravidla volí svěření dítěte do pěstounské péče nebo do osvojení.³

Soud při svém rozhodování vždy vymezí osobám, kterým dítě do výchovy svěřuje, rozsah jejich práv a povinností k dítěti. Při výběru vhodné osoby dává soud

---

¹ Srov. *Průvodce pro náhradní rodinnou péči*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009, str. 1

² Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

³ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

zpravidla přednost příbuznému dítěte, ale může to být i někdo jiný, kdo je dítěti blízký, k němuž má dítě citový vztah. Dítě může být taktéž svěřeno do společné výchovy manželů. Do výchovy jednoho manžela lze dítě svěřit pouze se souhlasem druhého manžela. O svěřeni rozhoduje rozsudkem okresní soud, který je místně příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte. Při rozhodování se musí vycházet i z názoru dítěte, o němž se jedná, pokud je dítě schopné formulovat své názory.

I když je dítě svěřeno do péče jiné fyzické osoby, rodiče nadále zůstávají zákonnými zástupci dítěte, pokud o zákonném zástupci nebylo rozhodnuto jinak. Jsou omezeni ve svých právech a povinnostech vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti, ale mají k dítěti vyživovací povinnost a spravují jeho majetek.⁴

1.2 Osvojení

Osvojení (u nás spíše dříve používaný termín *adopce*) upravuje Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, v hlavě čtvrté. Dítě je při osvojení přijímáno manžely nebo jednotlivci za vlastní, kteří k němu mají stejná práva a povinnosti, jako by byli jeho rodiči. Veškerá vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinnou osvojením zanikají.

Osvojením vzniká mezi osvojeným dítětem a osvojitelem stejný vztah jako mezi pokrevními rodiči a nezletilými dětmi. Mezi příbuznými osvojitele a osvojence zároveň vzniká příbuzenský vztah. Osvojiteli se tak dostává práv a povinností, které tvoří souhrn rodičovské zodpovědnosti, tj. konkrétních práv a povinností, jež mají rodiče při péči o nezletilé dítě, která zahrnuje zejména péči o jeho zdraví, o jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, dále při zastupování dítěte a při správě jeho jmění.⁵

O osvojení rozhoduje soud a před jeho rozhodnutím musí být dítě nejméně po dobu tří měsíců v péči zájemce, který o dítě pečuje na své náklady.

Zákon o rodině rozlišuje dvě základní formy osvojení neboli adopce:

❖ Osvojení 1. stupně - osvojení zrušitelné

Toto osvojení může soud v budoucnu z vážných důvodů zrušit jen na návrh osvojence nebo osvojitele. U zrušitelného osvojení donedávna platilo, že se osvojitelé

---

⁴ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

⁵ Srov. Matějček, Z. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, str. 13-14

nezapisovali do knihy narození příslušné matriky a následně do rodného listu dítěte jako jeho rodiče. Od poloviny roku 2006 platí novela zákona o rodině, která stanovuje, že i u osvojení prostého dochází k zápisu osvojitelů v rodném listě dítěte jako jeho rodičů. V případě zrušení osvojení se obnovují práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou.⁶

❖ Osvojení 2. stupně - osvojení nezrušitelné

O tomto osvojení může soud rozhodnout jen u dítěte, které je starší 1 roku věku – dle § 75 zák.č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Nezrušitelně mohou osvojit dítě pouze manželé nebo jeden z manželů, který žije s některým z rodičů dítěte v manželství, nebo pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte.⁷

Osvojit lze jen dítě právně volné. K tomu je potřeba souhlasu zákonného zástupce osvojovaného dítěte. Pokud je dítě schopno posoudit dosah osvojení, je třeba i jeho souhlasu. Zákon o rodině rovněž stanoví výjimku, kdy není třeba souhlasu zákonného zástupce, jestliže v průběhu šesti měsíců soustavně neprojevoval opravdový zájem o dítě, nebo po dobu dvou měsíců po narození dítěte o ně neprojevil žádný zájem.⁸

Institut osvojení má velký společenský význam a je v zájmu celé společnosti, aby plnil svou roli, jímž je vznik a fungování řádné rodiny.⁹

❖ Mezinárodní osvojení

Tato forma náhradní rodinné péče je možným řešením pouze tehdy, když se pro dítě nedaří nalézt náhradní rodinu v zemi původu.

Mezinárodní osvojení je upraveno Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, která byla přijata v roce 1993 a Česká republika ji ratifikovala v roce 2000. Funkci zprostředkovatele mezinárodního osvojení u nás plní Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, který dává k tomuto osvojení souhlas. Jeho úkolem je mimo jiné spolupracovat s orgány nebo jinými subjekty, které jsou obdobnou činností pověřeny v cizině. Úřad také zajišťuje informace o tom, do jaké rodiny dítě

---

⁶ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

⁷ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

⁸ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

⁹ Srov. Krausová, L., Novotná, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2006, str. 63-65

v cizině půjde, s možností dodatečného získání informací o rodinném prostředí dítěte, které už u budoucích osvojitelů žije.¹⁰

1.3 Poručenství

Tento staronový institut vnesla do právní úpravy Zákona o rodině č. 94/1963 Sb. jeho novela z roku 1998. Hlavním společenským účelem tohoto institutu je ochrana nezletilého dítěte pro jeho specifické postavení, kdy nemá plnou způsobilost k právním úkonům s ohledem na svůj věk.

Soud ustanoví dítěti poručníka v případě, že rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Poručník je povinen soudu podávat zprávy o osobě poručenice, zpravidla v ročních intervalech. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné záležitosti, která se týká dítěte, vyžaduje schválení soudu. Po skončení poručenství je poručník povinen do dvou měsíců předložit soudu závěrečný účet ze správy jmění poručenice.¹¹

Poručník bude dítě vychovávat, zastupovat a spravovat jeho náležitosti místo rodičů. Vykonává tak všechna práva a povinnosti, která jinak náleží rodičům. Poručník nemá k dítěti vyživovací povinnost. V případě výkonu osobní péče poručníka o dítě se jedná o formu náhradní rodinné péče. Osobní péče poručníka o poručenice je možná, ale spíše se toho institutu využívá v případech, kdy dítě nemá zákonného zástupce.¹²

Jestliže to není v rozporu se zájmy dítěte, ustanoví soud poručníkem především toho, koho doporučili rodiče, a pokud nebyl takto nikdo doporučen, soud ustanoví někoho z příbuzných nebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jinou fyzickou osobu. Až tehdy, nemůže-li být poručníkem ustanovena fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Poručenství zaniká: zletilostí poručenice, zproštěním poručenství na návrh poručníka soudem, odvoláním poručníka soudem, jestliže se pro výkon funkce poručníka stal nezpůsobilým anebo porušoval své povinnosti.¹³

---

¹⁰ <http://www.mpsv.cz/cs/7297>-náhradní rodinná výchova - cit. 18.9.2009

¹¹ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

¹² Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

¹³ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

2. Pěstounská péče

Pěstounská péče je dalším druhem náhradní rodinné péče a je druhou nejrozšířenější formou náhradní rodinné péče v České republice.

2.1 Vznik pěstounské péče

Zmínky o nechtěných a opuštěných dětech nacházíme již ve starověkých mýtech (jedná se o bájně zakladatele Říma – bratry Romula a Rema). Je tedy zřejmé, že problém opuštěných dětí je velmi starý.

Za předchůdce pěstounské péče můžeme považovat instituci kojných. S institucí placených kojných, chův, opatrovnic a pěstounek se setkáváme již ve starověkém Řecku a Římě. A tento způsob péče přetrvává i ve středověku a renesanci. Poté vývoj stagnoval až do doby osvícenství, kdy začalo hromadné zřizování nalezinců. Zde se kojným již dostává úředního názvu „pěstounů“. Děti z nalezinců, stejně jako dříve děti z rodin, odcházejí po narození ke kojné na venkov, kde v nuzných podmínkách pobývaly šest let.¹⁴

V českých zemích se děti do pěstounské péče dostávaly z pražského nalezince, který byl vydržován zemským fondem, z kterého se pěstounská péče platila. Na osobu pěstounky byly kladeny určité požadavky, které ale nebyly často dodržovány a pěstounkou se tak stávala žena chudá, která byla motivována k péči o dítě pouze odměnou, která se za tuto péči poskytovala. Tato odměna měla sestupnou tendenci. Pěstounská péče zanikala dovršením šestého roku dítěte, leda by pěstouni byl ochotni se dál o dítě starat, ovšem na své náklady.¹⁵

V období první republiky zaujímala pěstounská péče významné místo. Dětila se na čtyři typy:

- ❖ **Pěstounská péče „nalezenecká“**, která navazovala na pobyt dítěte v nalezinci či sirotčinci. Dítě bylo svěřováno do pěstounské péče nejčastěji manželům, a to do určitého věku dítěte. V pražském nalezinci to bylo do deseti let, později do šestnácti let – pak se vracelo do ústavu. Výběr pěstounů a dohled nad nimi vykonával ústav na základě tzv. ústavního poručení.¹⁶

¹⁴ Srov. Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 1999, str. 25-28

¹⁵ Srov. Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 1999, str. 25-28

¹⁶ Srov. Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 1999, str. 25-28

- ❖ ***Pěstounská péče řízená a kontrolovaná Okresními péčemi o mládež.*** Tato forma péče navazovala na stav z doby Rakouska-Uherska. V roce 1921 byl ale vydán nový zákon o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských. Na jeho základě sociální pracovníci Okresních péčí o mládež vyhledávali pokud možno spolehlivé pěstouny, kteří byli schopni zajistit dítěti řádnou výchovu.
- ❖ ***Pěstounská péče v tzv. koloniích.*** Vznikaly nejdříve na Moravě, ale rychle se rozšířily i do Čech. Rodinné kolonie byly zakládány v určité obci, v několika sousedních obcích, v okrese, kde sociální pracovníci vyhledali vhodné rodiny a svěřili jim děti do pěstounské péče. Díky blízkému sousedství rodin mohli sociální pracovníci snáze rodiny kontrolovat a pomáhat jim v případě potřeby s výchovou svěřených dětí.
- ❖ ***Pěstounská péče na základě soukromé dohody mezi rodiči dítěte a pěstouny bez soudního jednání.*** Tento způsob péče se pak měnil ve svěřování dětí prarodičům nebo jiným příbuzným. Je to jediný typ pěstounské péče, který přetrval z doby první republiky až do sedmdesátých let.¹⁷

Po druhé světové válce dochází k podstatným změnám v náhradní rodinné péči. Zařízení, která měla status nalezinců, byla přejmenována na „ústavy péče o dítě“, byly zrušeny Okresní komise péče o mládež i jejich Zemské ústředí. Propracovaný systém péče o ohrožené děti byl zrušen a byla ukončena i činnost všech dobročinných zařízení. V roce 1950 byla v Československu zrušena veškerá forma pěstounské péče. Tato byla obnovena až po 23 letech.¹⁸

2.2 Právní úprava pěstounské péče

Právní úprava pěstounské péče je obsažena v několika zákonech. Individuální pěstounská péče je upravena v Zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Skupinová pěstounská péče je upravena v Zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Významným mezinárodním dokumentem v oblasti práv dětí je Úmluva o právech dítěte.

Hmotné zabezpečení pěstounské péče najdeme v Zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, s výjimkou odměny pěstouna,

¹⁷ Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 1999, str. 29-30

¹⁸ Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 1999, str. 29-30

který vykonává pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče. Odměnu v tomto případě upravuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí.¹⁹

Dávky pěstounské péče jsou především určeny ke krytí nákladů dětí, které byly svěřeny do pěstounské péče, na odměnu pěstouna a na další náklady, které jsou spojeny s touto péčí. Jedná se především o tyto dávky:

❖ *Příspěvek na úhradu potřeb dítěte*

Jedná se o pravidelnou měsíční dávku a na tuto dávku má nárok dítě, které je svěřené do pěstounské péče a po jejím skončení (po 18. roce věku) nejdéle však do 26 let, jde-li o dítě nezaopatřené, které žije ve společné domácnosti s osobou, která byla do dosažení zletilosti jeho pěstounem. Výše příspěvku na úhradu potřeb nezaopatřeného dítěte činí 2,3 násobek životního minima dítěte, v případě zdravotního postižení se příspěvek zvyšuje u dlouhodobě nemocného dítěte na 2,35 násobek životního minima, u dlouhodobě zdravotně postiženého dítěte na 2,90 násobek a u dlouhodobě těžce zdravotně postiženého dítěte na 3,10 násobek životního minima.²⁰ Současná výše je uvedena v následující tabulce č. 1:

Tabulka č. 1: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte²¹

Nezaopatřené dítě ve věku	Zdravé dítě	Dlouhodobě nemocné dítě	Dlouhodobě zdravotně postižené dítě	Dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě
do 6 let	3.680,- Kč	3.760,- Kč	4.640,- Kč	4.960,- Kč
od 6 do 15 let	4.508,- Kč	4.606,- Kč	4.684,- Kč	6.076,- Kč
od 15 do 26 let	5.175,- Kč	5.288,- Kč	6.525,- Kč	6.975,- Kč

❖ *Odměna pěstouna*

taktéž se jedná o pravidelnou měsíční dávku a jde vlastně o společenské uznání osobě, která pečuje o cizí dítě v pěstounské péči. Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc za každé dítě, které je svěřené do pěstounské péče, součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 1,00. Na odměnu pěstouna ve zvláštních případech má

¹⁹ Srov. Zákon o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb.

²⁰ Srov. Zákon o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb.

²¹ Zdroj: Národní pojištění č. 2/2010, zpracovala autorka

nárok pěstoun, který pečuje alespoň o tři svěřené děti nebo alespoň o jedno dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) a nebo ve stupni IV (úplná závislost). Tato odměna ve zvláštních případech činí za kalendářní měsíc součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,5. Za každé další dítě v pěstounské péči se tato odměna zvyšuje o 0,5 životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě a 0,75 životního minima jednotlivce, jde-li o další dítě se stupněm závislosti II., III., IV.²² Současná výše je uvedena v tabulce č. 2:

Tabulka č. 2: Odměna pěstouna²³

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny
1 dítě	3.126,- Kč
2 děti	6.252,- Kč
3 děti, nebo 1 dítě závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II., III., IV.	17.193,- Kč
4 děti	18.756,- Kč

Odměna pěstouna ve zvláštních případech náleží pěstounovi jen tehdy, jestliže pěstoun není po celý kalendářní měsíc výdělečně činný. Tato odměna se pro účely zdravotního pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti posuzuje jako plat.

❖ ***Příspěvek při převzetí dítěte***

účelem této jednorázové dávky je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě, které přichází do náhradní rodinné péče. Výše příspěvku je stanovena pevnými částkami podle věku dítěte a činí do 6 let 8.000,- Kč, od 6 let do 15 let 9.000,- Kč a od 15 let do 18 let 10.000,- Kč.

❖ ***Příspěvek na zakoupení motorového vozidla***

tato dávka náleží pěstounovi, který má v pěstounské péči nejméně čtyři děti. Podmínkou pro nárok je, že pěstoun nesmí vozidlo používat pro výdělečnou činnost. Příspěvek je poskytován ve výši 70 % pořizovací ceny vozidla, nejvýše však 100.000,- Kč.²⁴

²² Srov. Zákon o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb.

²³ Zdroj: Národní pojištění č. 2/2010, zpracovala autorka

²⁴ Srov. Zákon o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb.

2.3 Možnosti pěstounské péče

V České republice jsou v současnosti využívány čtyři druhy pěstounské péče a to: individuální, skupinová, hostitelská a pěstounská péče na přechodnou dobu.

❖ Individuální pěstounská péče

Individuální pěstounská péče probíhá v běžném rodinném prostředí. Může se jednat o pěstounskou péči příbuzenskou (zde jsou to především prarodiče) nebo o pěstounskou péči cizí osobou (jedná se o klasickou pěstounskou péči, která je dlouhodobým řešením).²⁵

Dítě zůstává v kontaktu se svými rodiči, pokud soud nestanoví jinak. Pěstouni mají právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti v běžných věcech. Pokud se ale jedná o důležitá životní rozhodnutí (např. vycestování do zahraničí, volba povolání, operace apod.), musí požádat o souhlas zákonného zástupce.²⁶

Pokud mají pěstouni zato, že rozhodnutí zákonného zástupce dítěte nejsou v souladu se zájmem dítěte, můžou se domáhat rozhodnutí soudu. Ten posoudí, zda učiněný úkon rodiče je v zájmu dítěte.²⁷

❖ Skupinová pěstounská péče

Skupinová pěstounská péče se na jedné straně děje v „zařízeních pro výkon pěstounské péče“ – to jsou velké pěstounské rodiny, někdy i s vlastními dětmi pěstounů a dalšími třeba 4-6 nebo i více přijatými dětmi, a na straně druhé, v SOS vesničkách.²⁸

Cílem SOS vesniček je poskytnout dětem, které se ocitly mimo vlastní rodinu, možnost vyrůstat v rodinném prostředí. Model SOS vesniček je založen na čtyřech pilířích:

- **matka-pěstounka** – má na starosti určitý počet dětí, o které se stará. Je to profesionální pečovatelka, která ovlivňuje výchovu a vývoj dítěte, řídí chod domácnosti a uznává a respektuje původní rodinu každého dítěte

²⁵ Srov. Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 1999, str. 32

²⁶ Srov. *Průvodce pro náhradní rodinnou péči*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009, str. 3

²⁷ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

²⁸ Srov. Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 1999, str. 35

- **rodinné vazby** – biologičtí sourozenci bývají zpravidla umíst'ovány do jedné rodiny, ale i ostatní děvčata a chlapci žijí společně jako sourozenci
- **dům** – ten je domovem pěstounské rodiny. Děti zde zažívají pocit bezpečí a učí se zvládat situace, které jsou součástí běžného života
- **SOS vesnička** – pěstounské rodiny žijí společně a vytváří tak prostředí, kde děti nacházejí přátelství a kamarády pro své hry. Rodiny se také dělí o každodenní zkušenosti.²⁹

❖ **Pěstounská péče na přechodnou dobu**

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která je účinná od 1.6.2006, přinesla novou formu náhradní rodinné péče, a to pěstounskou péči na přechodnou dobu. Jedná se o určitý dočasný pobyt dítěte v pěstounské rodině. Zákon o rodině přesně definuje, kdy je možné, aby soud rozhodl o této formě náhradní rodinné péče. Pěstounská péče na přechodnou dobu je určena:

- a) pro děti, které po určitou dobu nemůže rodič ze závažných důvodů vychovávat
- b) pro děti do doby, kdy je možné získat souhlas biologického rodiče k osvojení
- c) pro děti na dobu, než je vydáno pravomocné rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení.³⁰

Pokud je dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, musí soud, který o svěřeni rozhoduje, jednou za 3 měsíce přezkoumat, zda ještě trvají důvody pro svěřeni dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu.³¹

2.4 Hostitelská péče

Hostitelská péče není nikde formálně definována. Koncept instituce hostitelství v náhradní rodinné péči teprve vzniká. Hostitelská péče je forma pobytu dětí s nařízenou ústavní výchovou mimo ústavní zařízení. Děti dojíždějí do hostitelské rodiny v předem dohodnutých termínech, zejména o svátcích a prázdninách. K pobytu dítěte, které je v ústavní péči, u rodičů či jiných fyzických osob, je zapotřebí písemného souhlasu

²⁹ <http://www.sos-vesnicky.cz> – poslání a cíle, cit. 2.11.2009

³⁰ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

³¹ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. a též Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

obecního úřadu s rozšířenou působností, a to pokud byla dítěti ústavní výchova nařízena soudem. Pokud je dítě v ústavní péči na základě žádosti rodičů, musí dát písemný souhlas k pobytu dítěte mimo ústavní zařízení právě rodiče. Písemný souhlas obecního úřadu obce s rozšířenou působností musí obsahovat jméno, příjmení, adresu osoby, kde bude dítě pobývat. Touto formou náhradní rodinné péče se zabývá § 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.³²

2.5 Děti vhodné pro umístění do pěstounské péče

Do pěstounské péče a i do ostatních forem náhradní rodinné péče jsou nejčastěji umísťovány především děti sociálně osiřelé, které potřebují nejen trvalou péči, ale i dlouhodobou výchovu v náhradní rodině. Jedná se především o děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, výchovnými obtížemi, děti starší, početnější sourozenecké skupiny a děti jiných etnik.³³

Dále sem patří i děti, které nejsou právně volné, a proto nemohou být zařazeny do evidence dětí vhodných k osvojení. V těchto případech probíhá řízení o svěřeni dítěte do pěstounské péče za účasti rodičů. Pokud je dítě ve věku, kdy je schopno se k pěstounské péči vyjádřit, musí být přihlédnuto k jeho názoru.³⁴

Pokud je do pěstounské péče přijato dítě starší, s postižením nebo dítě jiné národnosti, je to velmi náročný úkol pro pěstouny. Pokud je přijato dítě s postižením, vyžaduje se od pěstounů obecná znalost problematiky postiženého dítěte.³⁵

O svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud příslušný podle místa trvalého bydliště dítěte.

Hlavním účelem pěstounské péče je zajistit řádnou výchovu dítěti, které nemůže za jakýchkoli okolností vyrůstat ve vlastní biologické rodině. Dítě se svěřuje do péče jedince nebo manželské dvojice. Pěstounská péče zajišťuje dítěti chybějící rodinné zázemí. V této rodině si dítě osvojí základní pravidla rodinného, kulturního i sociálního soužití, kterého by se mu v ústavní výchově nedostávalo.

Pěstounská péče končí zletilostí dítě, tj. v 18 letech. Pěstounská péče je zrušena vždy, pokud o zrušení pěstounské péče požádá pěstoun.

---

³² Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

³³ Srov. *Průvodce pro náhradní rodinnou péči*, Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009, str. 3

³⁴ Srov. Matějček, Z. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2002, str.19

³⁵ http://www.nahradnirodina.cz/files/File/pruvodce_nrp_final.doc - cit. 3.11.2009

2.6 Základní psychické potřeby dítěte

Aby dítě mohlo vyrůstat a bezproblémově se vyvíjet bez jakýchkoli psychických stresů, je zapotřebí zajistit mu přísun určitých psychologických podnětů. Od raného dětství mu musí být umožněno získávat sociální návyky. Pokud má dítě vyrůst v sebevědomou a soběstačnou osobnost, musí být uspokojeny jeho základní psychické potřeby:

- **Potřeba stimulace**, tj. náležitého přívodu podnětů co do množství, kvality i proměnlivosti. Uspokojení této potřeby vede organismus k aktivitě.

- **Potřeba smysluplného světa**. Mají-li jednotlivé podněty zajistit získávání poznatků a zkušeností hodnotných pro život, je třeba, aby tyto podněty měly určitý řád a smysl. Nalezení smyslu pomáhá dítěti v každodenním fungování a umožňuje dítěti učit se, přizpůsobovat se životním podmínkám, osvojovat si pracovní postupy a strategie společenského chování.

- **Potřeba životní jistoty**. Tato potřeba zbavuje člověka úzkosti, dodává mu pocit bezpečí a umožňuje cílevědomou poznávací, společenskou a pracovní aktivitu. Tato potřeba je naplňována především v mezilidských vztazích.

- **Potřeba pozitivní identity**. Pojem vlastního „já“ pomáhá k pozitivnímu přijetí sebe sama a své společenské hodnoty a zároveň umožňuje budování zdravého sebevědomí, sebeúcty, které jsou podmínkou pro uspokojivé zařazení ve společnosti.

- **Potřeba otevřené budoucnosti**, naděje a životní perspektivy nám umožňuje naplno prožívat náš současný osobní život. Ztráta naděje a perspektivy vede k depresím a frustraci.³⁶

---

³⁶ Srov. Matějček, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994, str. 25-26

3. Zprostředkování náhradní rodinné péče

Na zprostředkování osvojení a pěstounské péče se podílí obecní úřady obce s rozšířenou působností, krajské úřady a ministerstvo práce a sociálních věcí. Samotné zprostředkování ale zajišťují krajské úřady a ministerstvo. Ve vztahu k cizině zde působí Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který umožňuje jenom osvojení dětí do zahraničí.

Zprostředkování osvojení a pěstounské péče dále spočívá:

- ve vyhledávání vhodných dětí k osvojení nebo ke svěřeni do pěstounské péče
- ve vyhledávání fyzických osob, které jsou vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny
- v odborné přípravě osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny
- v zajištění seznámení dítěte s vhodnými pěstouny.

Celý tento proces je zakončen výběrem fyzické osoby, která je vhodná stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte a jejich osobním seznámením.

Zprostředkování osvojení a pěstounské péče se provádí pouze na žádost fyzické osoby, která má zájem přijmout dítě do osvojení nebo pěstounské péče. Tato žádost se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa trvalého bydliště žadatele. Žádost může podat osoba, která je občanem České republiky a má také na jejím území trvalý pobyt.

Zprostředkování pěstounské péče se neprovádí v případě, kdy návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče podala osoba, která má k dítěti příbuzenský poměr nebo je blízká dítěti nebo jeho rodině. V těchto případech má osoba, která žádá o svěřeni dítěte do pěstounské péče, podat návrh na svěřeni do pěstounské péče přímo u soudu a nemusí již uplatňovat žádost o zprostředkování u orgánů sociálně-právní ochrany dětí.³⁷

Jednou z podmínek pro zprostředkování osvojení a pěstounské péče je i to, že se žadatel účastní přípravného kurzu pro přijetí dítěte do rodiny. Tuto přípravu zajišťuje krajský úřad. Zhodnocení této přípravy je i součástí odborného posouzení.³⁸

---

³⁷ Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

³⁸ Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

3.1 Činnost orgánů SPOD při zprostředkování

Každý žadatel má svůj osobní důvod, proč přemýšlí o osvojení nebo pěstounské péči. Důvody mohou být různé. Pokud se již ale žadatelé rozhodnou, musí zajít na sociální odbor úřadu obce s rozšířenou působností v místě trvalého bydliště, kde požádají o zařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. Jak jsem se již zmiňovala, zprostředkování probíhá na úrovni obecních úřadů obce s rozšířenou působností, krajských úřadů a ministerstva práce a sociálních věcí.

❖ **Obecní úřady obce s rozšířenou působností**

Na obecních úřadech obce s rozšířenou působností se podle § 21 odst. 5 Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, vede spisová dokumentace žadatelů o náhradní rodinnou péči, která musí obsahovat:

- osobní údaje žadatele (jméno a příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu)
- doklad o státním občanstvím žadatele nebo povolení k trvalému pobytu na území ČR (pokud se jedná o cizince, tak musí doložit doklad o hlášení pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního předpisu, který upravuje pobyt cizinců na našem území)
- zprávu o zdravotním stavu žadatele
- údaje o ekonomických a sociálních poměrech žadatele
- opis z evidence Rejstříků trestů
- písemné vyjádření žadatele, že souhlasí s tím, že pokud by nebylo zprostředkováno osvojení nebo pěstounská péče do 6 kalendářních měsíců, aby byly jeho údaje postoupeny pro zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině
- musí taktéž připojit svůj písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany dětí je oprávněn o nich zjišťovat další potřebné údaje pro zprostředkování a zároveň kdykoliv ověřit, jestli u nich nedošlo ke změně rozhodných skutečností
- písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny.

Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny je součástí této práce a je uvedena v příloze č. 1. Dále je pod přílohou č. 2 uveden dotazník pro žadatele o svěření dítěte do své péče, kteří vyplňují žadatelé o pěstounskou péči

společně a pod přílohou č. 3 je uveden dotazník pro žadatele o svěřeni dítěte do své péče, který je určen pro jednotlivce.

Pokud nejsou shledány žádné závažné nedostatky, je tato kompletní dokumentace postoupena k odbornému posouzení a k dalšímu řešení krajskému úřadu podle místa trvalého bydliště žadatelů.³⁹

Obecní úřad obce s rozšířenou působností vede i spisovou dokumentaci o dětech, pro které je třeba zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči (§ 21 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb.). Tato spisová dokumentace o dítěti obsahuje:

- osobní údaje dítěte
- doklad o státním občanství, o povolení k trvalému pobytu na území České republiky
- údaje o sociálních poměrech dítěte, jeho rodičů, sourozenců, popřípadě i prarodičů
- doklad, že dítě splňuje podmínky pro osvojení podle zvláštního právního předpisu
- rozhodnutí příslušných orgánů o výchově dítěte, bylo-li vydáno
- zprávu o zdravotním stavu a vývoji dítěte.

Rovněž kopie této spisové dokumentace se postupuje krajskému úřadu k dalším krokům.⁴⁰

❖ Krajské úřady

Krajské úřady vedou evidenci vhodných dětí k osvojení nebo ke svěřeni do pěstounské péče a vedou taktéž evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli a pěstouny. Krajské úřady se podílí na provádění odborného posouzení dětí a žadatelů pro toto zprostředkování.

Odborné posouzení u žadatelů zahrnuje:

- posouzení žadatele
- zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu

---

³⁹ Srov. Krausová, L., Novotná, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: ASPI a.s., 2006, str. 68-76

⁴⁰ Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

- vyjádření dětí žadatele k přijetí dítěte svěřovaného do pěstounské péče, pokud jsou schopni takového vyjádření s ohledem na jejich věk a rozumovou vyspělost
- posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny
- zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby, které tvoří spolu s žadatelem společnou domácnost
- u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu i posouzení schopností pečovat o děti, které vyžadují speciální péči a schopnost spolupracovat s rodiči těchto dětí
- charakteristiku osobnosti, psychický stav, zdravotní stav
- předpoklad vychovávat dítě
- motivaci, která vedla k žádosti o osvojení dítěte nebo k jeho svěření do pěstounské péče, stabilita manželského vztahu

Odborné posouzení u dětí zahrnuje:

- úroveň tělesného a duševního vývoje dítěte
- vhodnost náhradní rodinné péče a jejich forem.⁴¹

Odborné posuzování provádí:

- krajský úřad, pokud jde o děti nebo žadatele, které zařazuje do evidence dětí nebo žadatelů krajský úřad, a to ještě před zařazením do této evidence, nebo kteří jsou již v této evidenci vedené krajským úřadem
- ministerstvo, pokud jde o děti nebo žadatele, kteří jsou v evidenci dětí nebo v evidenci žadatelů vedené ministerstvem.

3.2 Proces zprostředkování

Na základě výsledků odborného posouzení žadatelů krajský úřad rozhodne, zda je zařadí do evidence žadatelů. Do této evidence je musí krajský úřad zařadit neprodleně po odborném posouzení. O tom, že byli žadatelé zařazeni do evidence, je krajský úřad vyrozumí usnesením, kde jim zároveň stanoví povinnost hlásit všechny změny rozhodné pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče do 15 dnů ode dne jejich vzniku. Pokud nedoručí krajským úřadem ke zprostředkování osvojení nebo pěstounské péči do 3 kalendářních měsíců o zařazení dítěte do evidence dětí, nebo do 3 let ode dne

---

⁴¹ Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů, musí zaslat krajský úřad kopie těchto údajů ministerstvu práce a sociálních věcí pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče ministerstvem.⁴²

Pokud se ani ministerstvu nepodaří zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence dětí nebo do 6 kalendářních měsíců od zařazení žadatele do evidence žadatelů vedené ministerstvem, postupuje ministerstvo kopie údajů z těchto evidencí Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, které provádí zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině. Ministerstvo se ale i po postoupení těchto údajů Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí snaží zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči v České republice, protože zajištění náhradní rodinné péče v zemi původu dítěte má přednost před osvojením dítěte do ciziny, což je v souladu s Úmluvou o právech dítěte.⁴³

Dále je hejtnanem krajského úřadu pro osvojení nebo pěstounskou péči zřízen poradní sbor, který je zvláštním orgánem kraje. Tento poradní sbor doporučuje pro určité dítě, které je vedené v evidenci krajským úřadem, vhodného žadatele. Poradní sbor se skládá z odborníků, kteří působí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, především se však jedná o odborníky z oboru pediatrie, psychologie, pedagogiky, jsou zde i zástupci školských, zdravotnických nebo sociálních zařízení pro výkon ústavní výchovy. Ve sboru je také zaměstnanec krajského úřadu a obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Tento poradní sbor má nejméně 5 členů a schází se poté, co krajský úřad zjistí vhodného žadatele pro určité dítě. Poradní sbor zřizuje i ministr práce a sociálních věcí, ke stejnému účelu.⁴⁴

Pokud je krajským úřadem po projednání v poradním sboru vybrán z evidence žadatelů ten žadatel, který je vhodný pro pěstounskou péči, musí mu tuto skutečnost co nejdříve oznámit. Na základě tohoto oznámení má žadatel právo seznámit se s dítětem, a ten, u koho se dítě nachází, mu musí toto seznámení umožnit. Dále podává žadatel žádost o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo do péče budoucích pěstounů a tuto žádost musí podat nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné vyjádření krajského úřadu, že byl vybrán pro konkrétní dítě.

---

⁴² Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

⁴³ <http://www.mpsv.cz/cs/7298> - cit. 3.11.2009

⁴⁴ Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

Tato zkušební doba budoucích osvojitelů nebo pěstounů musí ze zákona trvat minimálně 3 měsíce, a teprve po uplynutí této lhůty může soud rozhodnout o svěření dítěte do osvojení nebo do pěstounské péče.

Celý proces zprostředkování dítěte do osvojení nebo pěstounské péče končí soudním rozhodnutím. V případě pěstounské péče rodinu nadále navštěvuje sociální pracovník příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností.⁴⁵

3.3 Přerušování zprostředkování

Zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče je možné z nejrůznějších důvodů přerušit. Řízení zprostředkování může krajský úřad nebo ministerstvo přerušit jenom na základě zákonem stanovených důvodů, např. vedení trestního řízení proti žadateli nebo jeho manželovi, druhovi, dítěti nebo jiné osobě, které tvoří s žadatelem společnou domácnost, pro trestný čin, který směřoval proti životu a zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji dítěte, nebo pro jiný trestný čin, jehož spáchání mohlo mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte. Řízení se přerušuje až do vydání konečného rozhodnutí o tomto trestním řízení. O přerušování řízení může požádat písemně i žadatel, a to na dobu, kterou uvede v žádosti, např. z důvodu dlouhodobé nemoci, zahraniční cesty apod.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí dále stanovuje případy vyřazení z evidence dětí a žadatelů vedené krajským úřadem a ministerstvem. Dítě je vyřazeno z evidence vždy, pokud došlo k pravomocnému rozhodnutí o jeho osvojení nebo svěření do pěstounské péče. U žadatele to může být skutečnost, že se bez vážného důvodu nezúčastnil přípravy k přijetí dítěte do rodiny.⁴⁶

3.4 Dítě v náhradní rodině

Proces zprostředkování náhradní rodinné péče končí v tom okamžiku, kdy je pro dítě vybrána nová náhradní rodina. To je pro náhradní rodinu ale teprve začátek. Děti, které přicházejí do pěstounské péče ze své biologické rodiny nebo z náhradní rodiny, zažívají pocity ztráty a odloučení od svých rodičů nebo pěstounů, k nimž byli citově připoutáni. Hlavním tématem současné doby je zabránit tomu, aby dítě střídalo

---

⁴⁵ Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

⁴⁶ Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

pěstounské rodiny. Rovněž děti z ústavů opouštějí prostředí, hračky, oblíbená místa, kamarády a lidi, na které byly zvyklé. Na rozdíl od dětí, které přicházejí z náhradní rodinné péče nebo své vlastní rodiny, vzniká u dětí z ústavu silná citová vazba k pracovníkům ústavu jen zřídka. Tudíž u dětí, které přicházejí do náhradní rodiny z ústavní péče, neznají citové připoutání a trvá nějaký čas, než si zvyknou na projevy citů a naučí se je samy projevovat.⁴⁷

Každé dítě reaguje na odloučení od rodičů jinak, a proto jim musí pěstouni usnadnit situaci tím, že jim budou naslouchat a pomáhat jim vyrovnat se se změnami v jeho životě. Pěstouni mají v tomto období možnost vybudovat si s dítětem vztah, který je založený na důvěře.

Příchod dítěte do nové rodiny může také u dítěte vyvolávat úzkost, strach, sklíčenost, a proto mu musí nová rodina pomoci překonat toto období tím, že bude budovat citové vazby k dítěti pomalu, opravdově a poučeně. Taktéž musí tolerovat i to, že dítě bude chtít udržovat kontakt s bývalou rodinou, která se o ně bude zajímat i po příchodu do pěstounské rodiny.⁴⁸

Jde především o to, aby se všichni, kteří přijali dítě do náhradní rodinné péče, vyvarovali zbytečných těžkostí. Nepříjemnostem, které přináší sám život, není možné zabránit, ale je možné je zmírnit tím, že by se adoptivní rodiče a všichni ostatní vychovatelé v náhradní rodinné péči měli řídit desaterem o tom, jak zajistit náhradní rodinnou péči:

1. *Nebát se přijmout své náhradní rodičovství.* Psychologické rodičovství je povýšeno nad pouhé biologické zplození dítěte. Přijali jsme dítě za své a takové jaké je, tzn. bez předsudků a bez podmínek.

2. *Nebát se o lásku dítěte.* Dítě za otce a matku přijímá ty, kdo se k němu tak chovají. Vzájemný vztah mezi dětmi a rodiči se vytváří soužitím.

3. *Nebát se práce na sobě samých.* Adoptivní rodiče, pěstouni a ostatní vychovatelé v náhradní rodinné péči se musí k porozumění dítěte a jeho jedinečnosti a individualitě propracovat. Netrpělivost a nedočkavost jakožto následek dlouhodobého neuspokojení potřeby rodičovství je překážkou. Rodiče překypují citem, který musí být regulován.

---

⁴⁷ Srov. Formánek, O., Vrtbovská, P. *Průvodce pro pěstouny a osvojitele*. Praha: Natama, 2006, str. 10

⁴⁸ Srov. Formánek, O., Vrtbovská, P. *Průvodce pro pěstouny a osvojitele*. Praha: Natama, 2006, str. 11

4. Zatajená pravda je nebezpečná. Rodiče musí přijmout identitu náhradních rodičů a vést dítě tak, aby i ono přijalo pozitivní identitu osvojeného dítěte, dítěte v pěstounské péči.

5. Dítě má o sobě vědět víc, než ostatní. To proto, aby nebylo zaskočeno informacemi, kterým nerozumí, které ho mohou nějakým způsobem poznamenat. Dítě si má být jisto, že jej rodiče, pěstouni mají rádi a že jim na něm záleží. Osvojení nebo pěstounská péče je něco, za co se nemusí nikdo stydět, a co tedy nemusí ani skrývat.

6. Nestačí sdělit, je třeba sdílet. Nečekat, až se bude dítě ptát, ale musíme mu začít sdělovat informace o tom, že je v osvojení nebo pěstounské péči sami při vhodné příležitosti. Tyto informace musí sdělovat postupně a opakovaně.

7. Dítě není z nás, ale je naše. Tady musí náhradní rodiče počítat s tím, že některé povahové rysy, intelekt a výkonnost mentálních funkcí jsou do určité míry dědičtívím. Proto musíme dítěti co nejlépe porozumět.

8. Počítat s horším, znamená být překvapen lepším. Čím vyhraněnější představu mají osvojitelé, pěstouni o tom, jak má dítě vypadat a čeho dosáhnout, tím problematičtější bývá výchovné působení a výsledek.

9. O vlastních rodičích dítěte jen to dobré. Nesnažit se u dítěte vzbuzovat pocit vděčnosti, že bylo vytrženo z nebezpečí apod., ale realisticky mu nabídnout sebe jako ty, kdo je mají rádi. Pokud se děti chtějí setkat se svými biologickými rodiči, nebránit jim v tom, ale raději uskutečnit setkání.

10. Otevřené rodinné společenství. Rodina, která přijala dítě do osvojení nebo pěstounské péče by se neměla uzavírat před okolím, ale měla by tvořit soulad v postojích k dítěti jak u rodičů, prarodičů, příbuzenstva, tak i ve společenském okolí, které by jim mohlo být nápomocno.⁴⁹

3.5 Nestátní organizace v náhradní rodinné péči

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí dává možnost, aby i nestátní subjekty (např. nadace, občanská sdružení, církve a další právnické a fyzické osoby) na základě pověření vydaného krajským úřadem nebo Magistrátem hlavního města Prahy plnily určité úkoly v sociálně-právní ochraně dětí. Tyto organizace poskytují především

---

⁴⁹ Srov. Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 1999, str. 93-98

odbornou pomoc pro žadatele o osvojení nebo žadatele o pěstounskou péči, můžou převzít zajišťování jejich přípravy, zřizovat zařízení pro výkon pěstounské péče apod.⁵⁰

Mezi takovéto organizace patří:

❖ **Fond ohrožených dětí**

a především jeho projekt **Klokánek** – což je rodinná alternativa ústavní péče. Cílem tohoto projektu je nabídnout dětem namísto ústavní výchovy přechodnou rodinnou péči na dobu, dokud se nemohou vrátit zpět do své rodiny, nebo pokud pro ně není nalezena trvalá náhradní rodinná péče. Klokánky mají pověření Ministerstva práce a sociálních věcí jako zařízení pro děti, které potřebují okamžitou pomoc, a proto mohou přijímat děti na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí, žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí, či na základě samotného dítěte nebo osoby, která dítě nalezne opuštěné nebo v jiné krizové situaci.

O děti v tomto zařízení pečují obdobně jako v rodině zaměstnanci Fondu ohrožených dětí, kteří se starají o tři až čtyři děti. Děti se přijímají bez ohledu na věk, nemusí se rozdělovat ani sourozenci. Průměrná doba pobytu dětí v těchto zařízeních je šest měsíců, kdy se 60 % dětí vrací domů a 30 % odchází do náhradní rodinné péče.⁵¹

❖ **Občanské sdružení Natama**

slovo „natama“ vzniklo ze složení slov „náhradní táta a máma“. Jedná se o občanské sdružení, které se specializuje na rodinnou péči o opuštěné děti a na podporu pěstounské péče. Natama moderně pojímá pěstounskou péči – jako profesionální pěstounskou péči, která je založena na tom, že o potřebné děti se starají náhradní rodiče, kteří byli k této práci vybráni, a kteří prošli speciálním školením. Tito náhradní rodiče mají podporu odborníků, kteří dohlíží na to, jak dítě žije a prospívá a pomáhají rodině řešit problémy s jeho výchovou. Takto vyškolení pěstouni pečují i o děti s psychickým nebo fyzickým handicapem a za svoji práci jsou taktéž odměňováni.⁵²

Dalším úkolem této organizace je vyhledávání zájemců o pěstounskou péči, u kterých prověřuje způsobilost a motivaci pro pěstounskou péči. Dále spolupracuje s odborníky z řad psychologů, psychiatrů, zaměřuje se také na spolupráci

⁵⁰ Srov. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

⁵¹ <http://www.fond.cz/stranky/klokaneek/principy.htm> - cit. 29.10.2009

⁵² Srov. Vrtbovská, P. *Moderní péče o ohrožené a opuštěné děti*. Praha: Natama, 2005, str. 74

se zahraničními specialisty, např. s britskou organizací Boys and Girls Welfare Organisation (BGWS). Tato organizace se věnuje péči o opuštěné děti již více než sto let.⁵³

❖ **Nadace Terezy Maxové**

cílem této nadace je umožnit každému dítěti vyrůstat v rodině. Činnost této nadace je zaměřena na tři základní okruhy pomoci:

- na prevenci nežádoucího odebrání dítěte z běžného rodinného prostředí, a proto nabízí pomoc ohroženým rodinám prostřednictvím terénních pracovníků, poskytuje asistenční a konzultační služby, zajišťuje terapie
- podporuje náhradní rodičovství, tzn. že pokud selže jakákoliv prevence a dítě je přece jenom odebráno, tak se usiluje o jeho co nejkratší pobyt v ústavní výchově
- kompenzuje nedostatky ústavní výchovy tak, že dětem v této výchově je zajišťováno vzdělání, všestranný rozvoj, a také je jim dopřávána příležitost k zapojení se do samostatného života po opuštění dětského domova.⁵⁴

❖ **Sdružení pěstounských rodin**

jedná se o nestátní neziskovou organizaci, která je registrovaným poskytovatelem sociálních služeb a má pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Jejím hlavním posláním je podporovat rozvoj náhradní rodinné péče a pomáhat dětem, které se ocitnou v těžké životní situaci, k jejich příznivému vývoji. K aktivitám tohoto sdružení patří pěstounské dny, kde se setkávají pěstounské rodiny, které již mají v pěstounské péči nějaké dítě, ale i rodiny, které mají teprve o pěstounskou péči zažádáno. Dále se toto sdružení zasazuje o změnu zákonů, které by směřovalo ke spravedlivému ohodnocení pěstounské péče. Pro znevýhodněné děti a rodiny, které se ocitají na okraji sociálního vyloučení, otevřelo toto sdružení v roce 2000 Pestrou klubovnu, která poskytuje program na rozvoj kvalitního života všem dětem. Sdružení spolupracuje se státními i nestátními organizacemi, zapojuje se do celé řady aktivit, které vedou k tomu, aby došlo ke změnám nepříznivých podmínek ve vývoji dítěte.⁵⁵

---

⁵³ Srov. Vrtbovská, P. *Moderní péče o ohrožené a opuštěné děti*. Praha: Natama, 2005, str. 74

⁵⁴ <http://www.terezamaxovadetem.cz/o-nadaci/nase-poslani/> cit. 17.2.2010

⁵⁵ <http://www.pestouni.cz/pestouni/onas/cz/> - cit. 17.2.2010

❖ **Občanské sdružení Rozum a cit**

podporuje pěstounské rodiny, protože ty jsou pro mnohé děti z dětských domovů jedinou možností, jak získat vlastní rodinu. Sdružení podporuje zejména pěstouny, kteří chtějí přijmout do své péče dítě z dětského domova a potřebuje pro ně vytvořit podmínky, na které nemají dostatek financí. Dále podporuje ty pěstounské rodiny, které mají ve své péči více dětí, a které vychovávají handicapované děti. Občanské sdružení Rozum a cit dále poskytuje poradenství pěstounským rodinám, zajišťuje doučování v rodinách, organizuje setkávání pěstounských rodin.⁵⁶

❖ **Triada – poradenské centrum, o.s.**

toto sdružení poskytuje odborné služby v oblasti náhradní rodinné péče, především odborné konzultace při rozhodování o přijetí dítěte. Poskytuje rovněž doprovod a asistenci do ústavního zařízení při seznamování s dítětem, provádí asistenci a mediaci při komunikaci a kontaktu rodičů a dětí v pěstounské péči, provádí rodinnou terapii, sociálně právní poradenství. V oblasti náhradní rodinné péče pořádá vzdělávací programy pro pracovníky veřejné správy a sociálních služeb a organizuje Celostátní semináře náhradní rodinné péče.⁵⁷

Mezi další nestátní organizace fondy a občanská sdružení také patří:

- ISIS – občanské sdružení pro pomoc dětem bez domova
- Středisko náhradní rodinné péče
- Nadace Naše dítě
- Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové
- Brněnský institut rozvoje občanské společnosti TRIALOG
- Amalthea – Občanské sdružení podporující rozvoj péče o rodinu a dítě
- Středisko pomoci ohroženým dětem ROSA.

Nestátních organizací, fondů a občanských sdružení, které se zabývají náhradní rodinnou péčí je daleko více, než jsem zde vyjmenovala. Snažila jsem se především o výčet těch nejznámějších, o kterých můžeme často slyšet v televizi, rozhlase nebo v nejrůznějším denním tisku.

⁵⁶ <http://www.rozumacit.cz/kdo-jsme.html> - cit. 18.10.2009

⁵⁷ Srov. *Pěstouni mají právo na služby*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2007

3.6 Národní akční plán

Dne 19.ledna 2009 projednala vláda na svém zasedání **Návrh opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti – základní principy**. Tento materiál je dalším krokem v procesu sjednocování systému práce s ohroženými dětmi. Na tomto návrhu se podílelo Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s ministerstvy školství, mládeže a tělovýchovy, zdravotnictví, vnitra a spravedlnosti, které se v současné době podílí na zařazování dětí do náhradní rodinné péče. Na základě těchto návrhů byl vytvořen **Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011** (dále jen NAP), který byl schválen vládou v červenci 2009.⁵⁸

Národní akční plán vyjmenovává aktivity, které jsou nutné pro zvýšení kvality práce s ohroženými dětmi a rodinami. Transformace systému péče o ohrožené děti má především čtyři základní cíle, kterými jsou:

- **snížit počet dětí dlouhodobě umístěných ve všech typech ústavní péče** - zde by mělo dojít k posílení preventivní složky práce s ohroženým dítětem a rodinou, rozvojem podpůrných služeb pro ohrožené dítě a rodinu, navýšením počtu kvalifikovaných pracovníků, kteří budou ohroženým rodinám pomáhat
- **zvýšit životní šance dětí** - podporovat osobnostní rozvoj dítěte, jeho nadání, rozumové a fyzické schopnosti v co nejširším objemu a zachovávat takovou životní úroveň, která je nezbytná pro jeho duševní, tělesný, mravní a sociální vývoj
- **zvýšit kvalitu práce a dostupnost služeb pro ohrožené děti a rodiny** - zde by mělo dojít k ukotvení společných standardů kvality péče o ohrožené děti, nastavení systému celoživotního vzdělávání pro pracovníky v systému péče o ohrožené děti, optimalizací služeb pro ohrožené děti a rodiny, přenesením důrazu na primární prevenci, která by měla zabránit zbytečnému umístění dětí do ústavní péče
- **sjednotit postup pracovníků při řešení konkrétní situace ohrožení dítěte.**⁵⁹

Aby systém péče o ohrožené děti vyhovoval všem požadavkům nejlepšího zájmu dítěte, bude třeba změnit především jeho síť, kvalitu, řízení, financování a legislativu. Tyto změny se týkají všech složek systému a veškeré změny musí přitom

⁵⁸ <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>

⁵⁹ Práce a sociální politika – měsíčník Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, číslo 9/2009, str. 1

probíhat současně a koordinovaně. Koordinátorem mezi resorty bylo stanoveno Ministerstvo práce a sociálních věcí. Transformace systému práce s ohroženými dětmi a rodinami je dlouhodobý proces, a celá jeho realizace bude otázkou několika desítek let. Transformace systému je postavena na třech základních rovinách: na analýze celého systému péče o ohrožené děti a rodiny, na odborné přípravě všech složek systému v nové podobě a na zavádění nových prvků do systému.⁶⁰

Předpokladem pro úspěšnou transformaci proto bude komplexní analýza současného systému. Tato analýza je první fází realizace NAP a budou se analyzovat především tyto tři oblasti:

- postup ohroženého dítěte napříč resorty
- regionální (krajské) sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny
- řídicí, metodické a kontrolní funkce státní správy.⁶¹

Na základě celkové analýzy dojde v roce 2011 k upřesnění a definování nových cílů realizace transformace pro další období.

Národní akční plán věnuje velkou pozornost i náhradní rodinné péči. Zvýšením počtu náhradních rodin a jejich specializací by mohlo dojít ke snížení počtu dětí v ústavech všech typů a v ohrožených rodinách. Je třeba zajistit odbornou podporu a doprovázení náhradním rodinám, optimalizovat výběr a přípravu náhradních rodičů a dětí umísťovaných do náhradní rodinné péče, posilovat finanční zajištění náhradních rodin a změnit postoj široké veřejnosti k otázkám přijímání dětí do náhradní rodinné péče. Pěstounská péče by měla být specializovaná s ohledem na individuální potřeby dětí. Mělo by dojít především k rozvinutí současné pěstounské péče. Hlavním úkolem NAP i nadále zůstává co nejrychlejší návrat dítěte zpět do původní rodiny. Proto NAP předpokládá, že s rodinou, které je dítě odebráno, bude pracovat odborník, aby tato rodina znovu nesehlala.

Jelikož se na NAP podílí různé resorty, došlo k vymezení klíčových pojmů, které se budou v NAP, používat a to následovně:

- **ohrožené dítě** – dítě, které je ohroženo rizikovým chování a nejsou naplňovány jeho základní potřeby

---

⁶⁰ <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>

⁶¹ Práce a sociální politika – měsíčník Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, číslo 11/2009, str. 2

- **ohrožená rodina** – je taková rodina, jejíž základní funkce nejsou dostatečně zabezpečeny a rodina nedokáže takovou situaci sama vyřešit
- **nejlepší zájem dítěte** – je to takový stav, kdy je dítěti zachována životní úroveň a podmínky, které jsou nezbytné pro jeho zdravý tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj
- **služby pro ohrožené dítě a rodinu** – služby všech forem (terénní, ambulantní, pobytové, kombinované) v přímé práci s ohroženým dítětem nebo rodinou
- **standarty kvality péče o ohrožené děti** – vymezení základních požadavků na práci s ohroženými rodinami a dětmi, mají zásadně nadresortní charakter, jsou měřitelné a jsou nástrojem kvality
- **pracovník v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny** – je to pracovník, působící v oblasti práce s ohroženým dítětem a rodinou, bez ohledu na resortní příslušnost a nadřízený subjekt
- **pracovník pro koordinaci** – pracovník sociálně-právní ochrany dětí, který je zodpovědný za koordinaci případové práce s konkrétním klientem
- **sít'ování** – propojení sociálních služeb s dalšími veřejnými službami
- **případová práce** – metoda sociální práce, která se bude zaměřovat na případ, na jedince a na jeho potřeby.⁶²

---

⁶² <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>

4. Případové studie

V předcházejících kapitolách své práce jsem nastínila současný systém pěstounské péče v České republice a podíl nestátních organizací na pěstounské péči.

V další části bakalářské práce jsem se zaměřila na názory pěstounů na současný systém pěstounské péče a na jeho nedostatky. Pro tuto část práce jsem si zvolila případovou studii, která zachycuje složitost případu a popisuje vztahy v jejich celistvosti. Dále je také důležité, že důkladným prozkoumáním jednoho případu vždy lépe porozumíme i jiným podobným případům.⁶³

Cílem mého šetření bylo zjistit názory pěstounů na současný systém pěstounské péče, upozornit na jeho nedostatky a případně navrhnout jeho zlepšení. Při vypracovávání mé práce a při seznamování s problematikou pěstounské péče jsem se potýkala s řadou otázek, na které jsem chtěla znát odpověď, a tyto otázky jsem proto použila pro své výzkumné šetření. Z velkého množství otázek jsem si nakonec zvolila otázku, na kterou bych chtěla zjistit odpověď:

„Jaký je názor pěstounů na současný systém pěstounské péče?“

4.1 Respondenti

Respondenty mého terénního šetření byly čtyři pěstounské rodiny, které mají rozdílnou strukturu. Tyto rodiny jsem kontaktovala prostřednictvím vedoucích odborů sociálně-právní ochrany dětí na Městských úřadech v Břeclavi a v Mikulově. Vedoucí odborů mě seznámili s uvedenými rodinami, které souhlasily na účasti v šetření. Rodiny jsem na základě domluvy s vedoucími odborů kontaktovala telefonicky s dotazem, zda jsou ochotny se se mnou sejít. Poté byla domluvena osobní schůzka, která se vždy uskutečnila v domácnosti oslovených rodin. Pro své šetření jsem zvolila polostrukturovaného rozhovoru, který probíhal přímo v těchto rodinách. Jednalo se o rozhovor pomocí návodu.⁶⁴

---

⁶³ Hendl, J. *Kvalitativní výzkum – Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, str. 104

⁶⁴ Hendl, J. *Kvalitativní výzkum – Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, str. 174

Tento rozhovor jsem se souhlasem pěstounské rodiny nahrála na diktafon. Každý z těchto rozhovorů trval asi jednu hodinu. Pro polostrukturovaný rozhovor jsem si připravila následující otázky:

- ❖ Co bylo motivací pro pěstounskou péči?
- ❖ Od koho jste se o pěstounské péči dozvěděli?
- ❖ Jaký byl a je přístup sociálních pracovníků?
- ❖ Váš názor na proces získání dítěte do pěstounské péče?
- ❖ Jaký byl Váš pocit z přípravných kurzů a vyšetření?
- ❖ Váš názor na současný systém pěstounské péče?
- ❖ Změnili byste něco na současném systému pěstounské péče?

4.2 Případové studie

V následující části mé práce budu prezentovat názory respondentů mého šetření. V šetření budu postupovat podle uvedeného polostrukturovaného rozhovoru. Rodiny jsem si označila jako: rodina č. 1, rodina č. 2, rodina č. 3 a rodina č. 4.

Rodina č. 1

Charakteristika rodiny:

Manželé jsou spolu 38 let, v současné době vychovávají 6 dětí v pěstounské péči. Mají jedno vlastní dítě – chlapce. Manželství je podle nich harmonické, bez větších a zásadnějších rozporů a problémů.

Manželovi je 63 let a pracuje jako osoba samostatně výdělečně činná, manželce je 58 let a je v domácnosti. Rozhovoru se měl účastnit i manžel, ale bohužel před mým příjezdem musel odjet za pracovními povinnostmi. Při rozhovoru byla paní velmi vstřícná, své názory formulovala jasně a zřetelně.

Manželé měli jedno své dítě a jelikož paní měla velmi těžký porod, lékaři již další těhotenství nedoporučili. V pěstounské péči měli celkem 13 dětí.

V současné době mají manželé v pěstounské péči šest dětí – chlapec J. – 13 let, chlapec R. – 13 let, dívka K. – 16 let, dívka Z. – 19 let, chlapec L. – 19 let a chlapec Z. – 19 let. Děti nad 18 let ještě dosud studují a nadále zůstávají v pěstounské péči. Čtyři z těchto dětí jsou sourozenci, kteří přišli do rodiny asi před 8 lety z velmi těžkých rodinných poměrů, se kterými se dodnes velmi těžce vyrovnávají.

Analýza rozhovoru:

Oba manželé pocházejí z rodin, kde bylo vícero dětí. Jelikož paní nebylo lékaři další těhotenství doporučeno, z důvodu velmi těžkého porodu a komplikací při něm, začali s manželem uvažovat o přijetí dítěte nebo dětí do rodiny.

První žádost o pěstounskou péči podávali v roce 1978 a první dítě přijali do pěstounské péče v roce 1980. Jednalo se o dívku M. Tato dívka si nakonec vzala jejich syna a nyní vychovávají dvě vlastní děti, dále mají jedno dítě v pěstounské péči a jedno mají v poručenství.

O pěstounské péči se manželé dozvěděli prostřednictvím časopisu Vlasta, který paní pravidelně odebírala. A jelikož oba uvažovali o přijetí dítěte do rodiny, začali se proto zajímat o všechno, co se týkalo náhradní rodinné péče. Po vzájemné dohodě navštívili pracovníci na sociálním odboru, kde jim bylo sděleno, co je všechno potřeba pro svěření dítěte do náhradní rodinné péče.

Vztah sociálních pracovníků hodnotí paní velmi kladně. Sociální pracovníci jsou vstřícní, v rámci možností mají zájem a pochopení, také velmi pomáhají. I když paní po tolika letech pěstounství ví, kam se obrátit, ale přesto si spoustu věcí již vyřizuje a zajišťuje sama.

Podle nich je svěření do pěstounské péče složitý proces. V ostatních profesích nejsou žádné psychologické testy, které jsou složité a hodně náročné.

Kurzy jsou zbytečně složité. Záleží také, jak jsou kurzy nastaveny, tím se liší kraj od kraje. Myslí si, že v současné době zaměstnavatelé neumožňují zaměstnaným ženám tyto kurzy navštěvovat, protože tyto kurzy se uskutečňují především v pracovním týdnu. Měly by probíhat o víkendech, aby byla větší možnost se jich zúčastnit. Myslí si, že i proto je malý zájem o pěstounskou péči.

System pěstounské péče ještě doplácí na socialistické manýry. Pokud rodina z nějakého vážného důvodu nefunguje, děti by neměly být hned odebírány, ale měl

by nastoupit placený terénní sociální pracovník, který bude této rodině pomáhat, aby nadále fungovala tak jak má. To v současné době umožňují některá občanská sdružení. Pokud by již byly vyčerpány možnosti i tohoto pracovníka, až poté by mělo dojít k odebrání dítěte a jeho svěřením do náhradní rodinné péče.

Stát by měl mít větší zodpovědnost i o starší děti nad 18 let, které se staví na vlastní nohy, budují svůj vlastní život. Měl by jim dát něco do začátku – třeba menší byt, nebo nějaké příspěvky na bydlení. Byty by měly být v dosahu pěstounů, kteří by pak mohli těmto „dětem“ pomoci, pokud by to bylo potřeba. Současný systém se stará především o děti, které odchází z dětských domovů a umožňuje jim žít v domovech „Na půli cesty“.

Rodina č. 2

Charakteristika rodiny:

Manželé jsou spolu 20 let, v současné době vychovávají 3 děti v pěstounské péči. Mají dvě vlastní děti – chlapce a dívku. Manželství je podle nich harmonické, bez větších a zásadnějších rozporů a problémů.

Manželovi je 43 let a je osoba samostatně výdělečně činná, manželce je 39 let a je v domácnosti. Manžel se rozhovoru neúčastnil, měl již dříve naplánována obchodní setkání. Paní byla při rozhovoru velmi vstřícná, své názory formulovala jasně a zřetelně.

Manželé mají dvě vlastní děti – syna M. – 18 let a dceru T. – 16 let.

V současné době mají manželé v pěstounské péči 3 děti – dívku H. – 13 let (dívka má syndrom ADHD – porucha schopnosti koncentrace, která je provázena nadměrnou aktivitou), dívku A. – 6 let a chlapce V. – 5 let (trpí poruchou autistického spektra – tzv. aspergerův syndrom). Mladší děti jsou sourozenci, kteří přišli do rodiny v lednu 2008 a dívka H. je v rodině od svých 9 let.

Analýza rozhovoru:

Paní uvedla, že každá žena má v sobě touhu po dětech. Motivací bylo shlednutí televizního dokumentu z prostředí ruských dětských domovů. Po shlednutí toho dokumentu se s manželem začali bavit o dětech v dětských domovech v České republice

a začali se zajímat o osvojení a o pěstounskou péči. Paní se začala shánět po informacích a narazila na Sdružení pěstounských rodin v Brně, kde jim byly patřičné informace poskytnuty.

O pěstounské péči se dozvěděli právě nejvíce od výše citovaného Sdružení pěstounských rodin v Brně, kde jim velmi ochotně zodpověděli na všechny jejich otázky.

Vztah sociálních pracovníků hodnotí velmi kladně. Sociální pracovníce jim vyšly ve všem maximálně vstříc. U první dívky H. to byla právě sociální pracovníce, která se zasloužila o to, aby dívku do pěstounské péče dostali. Tuto dívku si totiž brávali na svátky a na prázdniny, ale podle zákona o rodině je dítěti rodina vybírána. Tudíž nevěděli, jestli tuto dívku skutečně do pěstounské péče dostanou. To, že ji dostali, je velká zásluha sociální pracovníce.

Podle nich je svěření dítěte do pěstounské péče složitý proces. Netuší, jestli psychologické testy mají vypovídající a dostatečnou hodnotu o člověku. Dále je podle nich dlouhá doba na přidělení dítěte. Čekali na přijetí prvního dítě do pěstounské péče více jak dva roky. Přijetí dítěte do rodiny by se mělo po absolvování testů a kurzů co nejvíce urychlit.

Kurzy jsou zbytečně složité. Probíhaly ke konci pracovního týdne a o víkendech. Uskutečnily se i víkendové pobyty, kde byli jak účastníci kurzu, tak i několik pěstounských rodin, které jim předávaly některé zkušenosti.

Systém pěstounské péče je sice nastaven zákonem, ale skutečnost je trochu jiná. Jsou nedostatky v informovanosti o zdravotním stavu dítěte, o jeho školní připravenosti. Dokumentace o dítěti je neúplná. U obou dětí, které trpí poruchou, bylo ve zdravotní dokumentaci uvedeno, že jsou v pořádku. Taktéž psychologické testy u dětí byly v pořádku. Ale jakmile se děti ocitly u nich v rodině, měli s manželem takový divný pocit, že není něco v pořádku a vyhledali proto odbornou pomoc. Pokud něco potřebují, obrací se na občanská sdružení pěstounských rodin – Rozum a cit, Nadace Terezy Maxové, Sdružení pěstounských rodin v Brně, protože pomoc od státu je jen velmi malá.

Měl by být po ruce koordinátor, který bude pomáhat, zajišťovat odborná vyšetření u dětí, pokud je podezření na nějakou poruchu. Dále by změnila to, aby se na děti nepohlíželo jako na děti v pěstounské péči. Tyto děti jsou podle

ní „zaškatulkovány u učitelů mezi ty horší děti“. Pokud je v pěstounské péči dítě, které trpí nějakou dysfunkční poruchou, tak chybí pro matky tzv. respitní péče. Tuto péči zajišťují již výše uvedená občanská sdružení. Měl by ji ale poskytovat stát. Dále by měl stát pomoci těmto dětem, když se staví na vlastní nohy, zařizují si vlastní bydlení. A dále by se měl celý proces pěstounské péče urychlit, aby se více dětí mohlo dostat do vhodných rodin, kde si osvojí základy rodinného života, kterého se jim v kojeneckých nebo dětských domovech nedostává.

Rodina č. 3

Charakteristika rodiny:

Manželé jsou spolu 15 let, v současné době vychovávají 3 děti v pěstounské péči. Mají jedno vlastní dítě. Manželství je podle nich harmonické, bez větších a zásadnějších rozporů a problémů.

Manželce je 40 let, je vyučená prodavačka a v současné době je v domácnosti. Manželovi je taktéž 40 let a je pedagogickým pracovníkem apoštolské církve. Rozhovoru se z pracovních důvodů nezúčastnil. Paní byla při rozhovoru velmi vstřícná a své odpovědi formulovala jasně a zřetelně.

Manželé mají jedno vlastní dítě – chlapce Z. – 8 let. V pěstounské péči mají 3 děti, chlapce R. – 10 let, chlapce K. – 6 let a dívku H. – 5 let. Chlapci, kteří jsou v pěstounské péči jsou sourozenci, jsou v rodině již pět let a dívka je v rodině 2 roky.

Analýza rozhovoru:

Paní uvedla, že v dětství shlédla film o adopci malé holčičky a již v té době si myslela na to, že až bude jednou velká, že by chtěla také nějakým dětem pomoci. Osudy dětí v dětských domovech jí nebyly nikdy lhostejné a byla ráda, že ani jejímu budoucímu manželovi. Jejich cílem bylo pomoci dětem, které nemůžou vyrůstat v normální rodině.

Věděli, že děti jsou umísťovány do kojeneckých ústavů, a poté do dětských domovů. Mysleli si, že je možná jenom adopce, ale až od jedné paní, která docházela do obchodu, kde paní pracovala, se dozvěděla i o pěstounské péči.

Přístup sociálních pracovníků hodnotí velmi kladně, nemají žádnou špatnou zkušenost. Sociální pracovnice jim vždy velmi dobře a ochotně poradila. Jsou s ní v kontaktu.

Proces získání dítěte hodnotí kladně. Nebyl pro ni nijak deprimující. Testy hodnotí velmi dobře, protože do pěstounské péče vstupují lidé, kteří nemají o pěstounské péči žádnou představu. Proto jsou tyto testy žádoucí. Záporně hodnotí jenom dobu přijetí dítěte do rodiny od podání žádosti. To je velmi zdoluhavé a dítě se z dětského domova dostává do rodiny skoro po dvou až třech letech od podání žádosti. Myslí si, že tento proces by se měl urychlit.

Pocit z přípravných kurzů měli s manželem dobrý. Dozvěděli se velmi mnoho jak z oblasti psychologie, tak z oblasti právních záležitostí. Dobrá byla i setkání s rodinami, které již měly děti v pěstounské péči a které jim radily, čeho se mají v prvních týdnech vyvarovat.

Jako pozitivum bere to, že finanční odměna pěstouna je taková, že pokud dítě není nějak postižené, tak může matka zůstat doma a věnovat se dítěti.

V současném systému pěstounské péče jí chybí to, že stát by měl přispívat na pomůcky, které jsou potřeba třeba na rozvoj grafomotoriky dítěte. Tyto pomůcky jsou v současné době velmi drahé. Dále chybí pomoc od státu o ty děti, které se po dovršení 18 let osamostatňují. Zároveň chybí i nějaká podpora od státu v bytové záležitosti. Pokud by chtěli další dítě do pěstounské péče, tak se bere ohled i na jejich bytovou situaci. Pokud ale rodina s dětmi v pěstounské péči řádně funguje, nemělo by být bytové zázemí překážkou, nebo by měl stát nějak pomoci rozšířit tuto bytovou situaci.

Rodina č. 4

Charakteristika rodiny:

Manželé jsou spolu 40 let, v pěstounské péči mají v současné době jedno dítě. Mají jedno vlastní dítě, dceru V. – 21 let, která se jim narodila, až již měli v osvojení jedno dítě a jedno dítě v pěstounské péči. Dále mají jedno osvojené dítě, chlapce I., který je již ženatý a má jedno dítě. Dále měli v pěstounské péči chlapce K., kterému

je již 23 let, ale který nadále bydlí s nimi. U tohoto chlapce byla zjištěna střední mentální retardace, přesto absolvoval speciální školu a je vyučen kuchařem.

Manželovi je 61 let a je v invalidním důchodě, manželce je 58 let a je ve starobním důchodě. Manželství je podle nich harmonické, bez závažnějších problémů. Při rozhovoru byli oba manželé vstřícní a své odpovědi formulovali velmi jasně a zřetelně.

Manželé se v současné době starají o jedno dítě v pěstounské péči – dívku J. – 15 let, která trpí velmi těžkým mentálním postižením a do rodiny přišla ve svých 6 letech.

Analýza rozhovoru:

Motivací k pěstounské péči bylo to, že neměli vlastní děti a tudíž se začali zajímat o problematiku osvojení.

O pěstounské péči se dozvěděli od pracovníků dětského domova, kam přijeli na návštěvu s prvním synem, kterého měli v osvojení, a který pocházel z tohoto domova. Pracovníci jim k pěstounské péči poskytli v té době velmi mnoho užitečných informací.

Přístup sociálních pracovníků hodnotí záporně, ale záleží na přístupu konkrétní sociální pracovnice nebo pracovníka. Oni měli ze začátku velmi špatné zkušenosti. Spíše je jezdili sociální pracovníci jenom kontrolovat, ale pokud potřebovali nějakou pomoc, tak si museli všechno zařídit sami. V současné době se přístup sociálních pracovníků zlepšil.

Proces získání dítěte do pěstounské péče je velmi zdlouhavý, trvá 2 až 3 roky. Testy jsou také velmi náročné – trvaly až šest hodin. Myslí si, že pokud jsou vhodné partneri k pěstounské péči, tak by jim mělo být dítě svěřeno co nejdříve, a až poté by se měly vyřizovat formální a papírové náležitosti.

Přípravné kurzy byly podle nich velmi náročné, tak jako testy. Souhlasili by s tím, že každý potencionální rodič by se měl těchto kurzů a testů účastnit. Tím by ubylo dětí, které jsou nechtěné nebo které jsou umíst'ovány z různých příčin do dětských domovů.

System pěstounské péče je sice nastaven zákonem, ale skutečnost je velmi jiná. Chybí pomoc od státu, pokud je dítě nějak postižené. To má sice nárok na příspěvek, ale jinak chybí pomůcky, setkání se stejně postiženými dětmi. To zajišťují občanská sdružení a nadace, se kterými velmi spolupracují. Jedná se především o Nadaci Terezy Maxové, nadace Rozum a cit a dále občanské sdružení pěstounských rodin v Brně.

V současném systému pěstounské péče by změnilo zdlouhavé vyšetření a celkový dlouhý proces získání dítěte do pěstounské péče. Mělo by dojít k přehodnocení finanční otázky. Děti, které jsou v pěstounské péči a mají nějaké postižení, by měli mít nárok na všechny dávky, jako děti, které jsou umístěny v ústavech. Dále by měl stát pomáhat těm dětem, které dovrší 18 let a staví se na vlastní nohy. Stát by jim měl pomoci především s bytovou otázkou.

4.3 Shrnutí případových studií

Na otázku, co bylo motivací pro pěstounskou péči, dvě rodiny uvedly, že to byla především touha pomoci dětem, které vyrůstají v dětských domovech, u dvou rodin to byla především touha po dětech z důvodu nemožnosti mít další vlastní dítě.

O pěstounské péči se dozvěděly prostřednictvím médií, od pracovníků dětských domovů a od pracovníků Sdružení pěstounských rodin v Brně.

K přístupu sociálních pracovníků se vesměs rodiny staví kladně. Ví, že sociální pracovníci nemají na starosti jenom je, tudíž si dost věcí zařizují samy. Podle nich chybí v současném systému pracovník – koordinátor, který by měl pěstounským rodinám pomáhat v krizových situacích, které mohou nastat.

Proces získání dítěte do pěstounské péče hodnotily všechny rodiny jako velmi zdlouhavý. Děti se do pěstounských rodin dostávají skoro po dvou až třech letech od podání žádosti. Myslí si, že tento proces by se měl urychlit.

Na přípravné kurzy mají rodiny rozdílné názory. Jedné rodině přípravné kurzy hodně pomohly a získaly zde nějaké znalosti z oboru psychologie, práva. Ostatní rodiny hodnotí přípravné kurzy jako velmi dlouhé, složité a možná i zbytečné. Až příchod dítěte do rodiny ukáže, jaké problémy budou muset řešit.

U názoru na současný systém pěstounské péče se všechny rodiny shodly na tom, že pěstounská péče je sice nastavena zákonem, ale praxe je velmi odlišná. Chybí

nedostatky v informovanosti o zdravotním stavu dítěte, o připravenosti dítěte na školní docházku.

Na současném systému pěstounské péče by změnily především to, aby se stát více podílel na pomoci dětem, které dovrší 18 let a staví se na vlastní nohy. Dále by měl více pomáhat těm rodinám, které mají v pěstounské péči dítě zdravotně postižené. Měl by těmto dětem umožňovat různá setkání, ozdravné pobyty. Ty v současné době poskytují pouze občanská sdružení nebo nadace. Dále by se měl urychlit celý proces získání dítěte do pěstounské péče, protože v dětských domovech je stále pořád hodně dětí, které by mohly vyrůst v pěstounské péči.

Závěrem svého šetření bych chtěla konstatovat, že na otázku, kterou jsem si položila na začátku této části, mají všechny rodiny stejnou odpověď. Tím je především to, že v našem státě je sice ze zákona umožněna pěstounská péče, ale rodinám chybí další spolupráce od státu. Stát jenom dohlíží na to, zda dítě v pěstounské rodině řádně prospívá, zda mu není ubližováno. Různých pomcí, setkání pěstounských rodin se uskutečňuje na podnět občanských sdružení a nadací. Také proces získání dítěte do pěstounské péče je velmi zdlouhavý a mělo by dojít k jeho podstatnému zrychlení.

ZÁVĚR

V dnešní době dochází k velkým změnám jak ve společnosti, tak i v rodině. Mění se rozsah rodiny, její struktura, vztahy v rodině. Dochází ke změnám dělby práce uvnitř rodiny, mění se formy rodinných svazků, mění se hodnotící žebříčky celé rodiny. Ale i přesto všechno platí, že rodina je pro dítě pořád tím nejlepším výchovným prostředím. A proto by dítěti, které nemůže vyrůstat ve své vlastní rodině, mělo být umožněno vyrůstat v náhradním rodinném prostředí, popřípadě v ústavním prostředí.

V bakalářské práci jsem se zaměřila na problematiku náhradní rodinné péče, především pak na problematiku pěstounské péče. Shrnula jsem v ní informace o pěstounské péči, jak je v dnešní době pěstounská péče nastavena, ale také to, jak vidí současné nastavení samotní pěstouni, které jsem oslovila ve svém šetření. Cílem tohoto šetření bylo získat poznatky o tom, jak vypadá pěstounská péče v praxi, s jakými problémy se musí pěstouni potýkat. Všichni pěstouni, které jsem oslovila, se domnívají, že pěstounská péče je sice nastavena zákonem, ale stát ji dostatečně nepodporuje. Veřejnost by měla být více informována o pěstounské péči, a tím by se mohlo docílit toho, že dojde k většímu využití této péče. Mělo by dojít ke zlepšení a zkvalitnění celého systému náhradní rodinné péče. To je v současné době úkolem transformace systému práce s ohroženými dětmi. Dále by se v této sféře měly využít i poznatky, znalosti a zkušenosti s profesionální pěstounskou péčí, která je běžná v zahraničí.

Myslím si, že systém náhradní rodinné péče a její zkvalitnění je u nás dobře nastaveno a všechny kroky budou směřovat k prospěchu dětí, které se budou dostávat do náhradní rodinné péče.

Resumé

Bakalářská práce na téma „Pěstounská péče jako forma náhradní rodinné péče“ se skládá ze čtyř kapitol.

První kapitola charakterizuje jednotlivé formy náhradní rodinné péče. Charakterizuje podmínky vzniku pro jednotlivé typy náhradní rodinné péče – osvojení, poručenství, svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče.

Druhá kapitola je zaměřena přímo na pěstounskou péči, na její historický vznik, na právní úpravu pěstounské péče. Charakterizuje možnosti pěstounské péče – individuální, skupinovou, pěstounskou péči na přechodnou dobu, hostitelskou péči.

Třetí kapitolu jsem věnovala procesu zprostředkování pěstounské péče. Tato kapitola popisuje postup, který je stanovený zákonem a dále úkoly jednotlivých orgánů sociálně-právní ochrany dětí v procesu zprostředkování. Je zde zmínka i o činnosti nestátních organizací v náhradní rodinné péči a nastíněna transformace sjednocení systému o ohrožené děti, která se uskutečňuje prostřednictvím národního akčního plánu.

Ve čtvrté kapitole jsou popsány rozhovory s pěstouny, jejich názory na současný systém pěstounské péče u nás.

Anotace

Bakalářská práce na téma „Pěstounská péče jako forma náhradní rodinné péče“ je zaměřena na problematiku náhradní rodinné péče. Stručně charakterizuje jednotlivé formy náhradní rodinné péče, ale podrobněji přibližuje především pěstounskou péči, její možnosti a její zprostředkování. Přibližuje činnost nestátních organizací v současném systému a zabývá se problematikou transformace systému o ohrožené děti. Součástí bakalářské práce jsou i případové studie – rozhovory s pěstounskými rodinami a jejich názor na současný systém pěstounské péče.

Klíčová slova

Náhradní rodinná péče, poručenství, osvojení, pěstounská péče, zprostředkování pěstounské péče, pěstoun, nestátní organizace, národní akční plán

Annotation

This bachelor paper with the theme „Foster care as a form of substitute family care“ focuses on substitute family care problems. It shortly describes individual forms of substitute family care but it draws closer to foster care, its possibilities and intermediation. It explains the activity of non-state organizations in present system and it deals with the transformation of the system with endangered children problems. Parts of the paper are case studies – interviews with foster families and their opinion about present system of foster care.

Key words

substitute family care, wardship, adoption, foster care, intermediation of foster care, fosterer, non-state organization, national action plan

Seznam literatury a pramenů

Tištěné prameny

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb, Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva o právech dítěte, české znění publikováno sdělením č. 104/1991 Sb.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Literatura

Formánek, O., Vrtbovská, P. *Průvodce pro pěstouny a osvojitele*. Praha: Natama, 2006, 43 s.

Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 407 s., ISBN 80-7367-040-2

Kovařík, J. a kol. *Náhradní rodinná péče v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2004, 167 s., ISBN 80-7178-957-7

Krausová, L., Novotná, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1.vyd. Praha: ASPI a.s., 2006, 228 s., ISBN 80-7357-214

Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 1999, 184 s., ISBN 80-7178-304-8

Matějček, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994, 98 s., ISBN 80-85282-83-6

Matějček, Z. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha: Portál,s.r.o., 2002, 152 s., ISBN 80-7178-637-3

Škoviera, A. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2007, 144 s., ISBN 978-80-7367-318-5

Vrtbovská, P. *Moderní péče o ohrožené a opuštěné děti*. Praha: Natama, 2005, 75 s.

Časopisy

Národní pojištění, 2010, 2. ISSN 0323-2395

Práce a sociální politika, ročník 2009, ISSN 0049-0962

Průvodce pro náhradní rodinnou péči, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2009

Jiné informační zdroje

<http://www.mpsv.cz/cs/7297>

http://www.nahradnirodina.cz/files/File/pruvodce_nrp_final.doc

<http://www.sos-vesnicky.cz>

<http://www.mpsv.cz/cs/7298>

<http://www.fond.cz/stranky/klokanek/principy.htm>

<http://www.terezamaxovadetem.cz/o-nadaci/nase-poslani/>

<http://www.pestouni.cz/pestouni/onas/cz/>

<http://www.rozumacit.cz/kdo-jsme.html>

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny
- Příloha č. 2 Dotazník pro žadatele o svěření dítěte do své péče (pro společné vyplnění)
- Příloha č. 3 Dotazník pro žadatele o svěření dítěte do své péče (pro jednotlivce)

Příloha č.1

**ŽÁDOST O ZAŘAZENÍ DO EVIDENCE ŽADATELŮ
VHODNÝCH STÁT SE PĚSTOUNY**

Žadatelka:.....**datum narození**.....

trvalé bydliště.....

Žadatel:.....**datum narození**.....

trvalé bydliště.....

Žádám/e o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny a o zprostředkování pěstounské péče podle § 20 zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Pokud Krajský úřad Jihomoravského kraje nezprostředkuje pěstounskou péči do 3 let od nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů, zašle kopii údajů z evidence žadatelů Ministerstvu práce a sociálních věcí.

Podle ustanovení § 21 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů:

Souhlasím(e) – nesouhlasím(e) s tím, že orgán sociálně-právní ochrany dětí je oprávněn zjišťovat další potřebné údaje pro zprostředkování pěstounské péče, zejména o tom, zda způsobem svého života budu/budeme zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí, kdykoliv zjišťovat, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Souhlasím(e) - nesouhlasím(e) s tím, že smluvní lékař Krajského úřadu Jihomoravského kraje, je oprávněn zjišťovat všechny potřebné údaje o mém/našem zdravotním stavu, dále je oprávněn vyžádat si kompletní zdravotní dokumentaci u mých/našich ošetřujících lékařů.

Souhlasím(e) - nesouhlasím(e) s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny.

V..... dne.....

.....
žadatelka

.....
žadatel

VAŠE PŘEDSTAVY O DÍTĚTI A JEJICH ZDŮVODNĚNÍ

1. Pohlaví:

2. Věk:

3. Vzhled, povaha, původ apod.:

4. Zdravotní stav /intelekt dítěte:

5. Jiné:

Datum:

.....
podpis žadatelky

.....
podpis žadatele

Příloha č. 3

DOTAZNÍK PRO ŽADATELE O SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO SVÉ PÉČE

osvojení   pěstounská péče   poručenství   jiné

A. OSOBNÍ ÚDAJE :

Jméno a příjmení:..... rozená:.....
Datum narození:.....rodné číslo:.....
Bydliště: .....PŠČ.....
Státní příslušnost:.....národnost:.....
Stav:.....náboženské vyznání:.....
Číslo občanského průkazu (pasu).....
Telefon zam./domů.....e-mail.....

VZDĚLÁNÍ (název školy, vyučení, odborné zkoušky)

základní .....
vyučen v oboru .....
středoškolské .....
vyšší odborné .....
vysokoškolské .....
jiné odborné zkoušky .....

ZAMĚSTNÁNÍ (název zaměstnavatele, Vaše postavení v zaměstnání, apod.)

.....
.....
.....

ZÁJMY :

Jste členem

zájmového sdružení	ano - ne	politické strany	ano - ne
sportovního oddílu	ano - ne	náboženské společnosti	ano - ne
občanského sdružení	ano - ne	jiné	

Pracoval/a jste   pracujete   s dětmi   ano - ne

ZDRAVOTNÍ STAV

- postižení tělesné smyslové duševní porucha sexuální porucha žádná
pokud ano, jedná se o stav vrozený trvalý dlouhodobý krátkodobý
- nemoci, na které se léčíte:**.....
- léčil/a jste se léčíte se ze závislosti   ne
pokud ano   drogové alkoholické hráčské jiné /jaké.....
- jiné údaje o Vašem zdravotním stavu** (alergie, dlouhodobé užívání léků, apod.)
.....
.....
.....

MANŽELSTVÍ:

Manžel/ka:

Jméno a příjmení:..... rozená:.....
Datum a místo narození:.....rodné číslo:.....
Datum uzavření sňatku:.....
Délka známosti před sňatkem:.....
Délka společného soužití před sňatkem:.....
Pořadí manželství:.....

Jste-li rozveden/á.....kolikrát:..... v roce.....
Kdo podal návrh na rozvod a z jakého důvodu :

.....
.....
.....
.....

Z předchozího manželství jsou děti: ano - ne   kolik.....
Jste s dětmi v kontaktu: ano - ne   jak často.....

Pokud ne, tak uveďte důvod.....
.....

Žije s Vaší rodinou někdo ve společné domácnosti   ano - ne
(kdo, proč, jak dlouho, jak se účastní Vašeho společného života apod.)

.....
.....
.....
.....
.....

RODIČE:

Matka

Jméno a příjmení:..... rozená:.....
Datum a místo narození:.....
Zemřela v roce / příčina úmrtí.....
.....

Otec

Jméno a příjmení:.....
Datum a místo narození:.....
Zemřel v roce / příčina úmrtí.....
.....

Sourozenci:

Ano - ne   kolik:.....   Kolikátý/á jste v pořadí:.....

ÚDAJE O DĚTECH

Jméno a příjmení.....

Datum narození.....současný pobyt.....

Dítě je vlastní osvojené v pěstounské péči manžela jinak

Zdravotní stav.....

- prodělal/a běžná dětská onemocnění.....
- trpí postižením tělesným smyslovým duševní poruchou
- pokud ano, jedná se o stav vrozený trvalý dlouhodobý krátkodobý
- dlouhodobě se léčí Ano - Ne

Ostatní údaje:

.....

.....

.....

Jméno a příjmení.....

Datum narození.....současný pobyt.....

Dítě je vlastní osvojené v pěstounské péči manžela jinak

Zdravotní stav.....

- prodělal/a běžná dětská onemocnění.....
- trpí postižením tělesným smyslovým duševní poruchou
- pokud ano, jedná se o stav vrozený trvalý dlouhodobý krátkodobý
- dlouhodobě se léčí Ano - Ne

Ostatní údaje:

.....

.....

.....

Jméno a příjmení.....

Datum narození.....současný pobyt.....

Dítě je vlastní osvojené v pěstounské péči manžela jinak

Zdravotní stav.....

- prodělal/a běžná dětská onemocnění.....
- trpí postižením tělesným smyslovým duševní poruchou
- pokud ano, jedná se o stav vrozený trvalý dlouhodobý krátkodobý
- dlouhodobě se léčí Ano - Ne

Ostatní údaje:

.....

.....

.....

ZKUŠENOSTI S VÝCHOVOU DĚTÍ

(Uveďte, zda jste vychovával/a nějaké dítě, současný styk s tímto dítětem, jeho věk, problémy, které se během výchovy vyskytly. Vaše výchovné poznatky a tendence, uveďte i jiné zkušenosti a poznatky z práce s dětmi)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

BYTOVÉ POMĚRY :

(uveďte, kde žijete , jak velký obýváte byt nebo dům, máte-li zahradu, vybavení bytu, okolí, plánujete-li pro přijaté dítě vlastní pokoj apod.)

Vlastnický vztah k bytu nebo domu, kde žijete:

OSTATNÍ MAJETKOVÉ POMĚRY:**VAŠE FINANČNÍ SITUACE:**

příjmy pravidelné	ano - ne	ve výši.....
příjmy nepravidelné, občasně	ano - ne	ve výši.....
dávky státní sociální podpory	ano - ne	jaké:..... ve výši.....
dávky sociální péče	ano - ne	jaké:..... ve výši.....
soudem určená vyživovací povinnost	ano - ne	ve výši.....
jiná platební povinnost	ano - ne	ve výši.....

Potvrzuji, že údaje, které jsem uvedl / a jsou pravdivé a jsem si vědom / a toho, že uvedení nepravdivých údajů může mít za následky vyřazení mé žádosti z evidence žadatelů.

Datum.....

podpis žadatele.....